

Zes maanden corona in Duitsland: een overzicht

[Achtergrond](#) - 18 juni 2020 - Auteur: Marja Verburg

Wat in januari begon met een beperkt aantal corona-besmettingen in Beieren, groeide al snel uit tot een epidemie die zich over heel Duitsland verspreidde en de Duitse economie hard trof. In maart kondigde de bondsregering een reeks strenge coronamaatregelen af, die sinds eind april stapsgewijs worden versoepeld. Duitsland lijkt, waarschijnlijk mede door het uitgebreide testprogramma, succesvol in de indamming van het virus. Een overzicht van de eerste maanden van de corona-epidemie in Duitsland. *(Aangevuld op 22 juni)*

Het is een 33-jarige man in Beieren bij wie op 27 januari de [eerste coronabesmetting](#) in Duitsland wordt geconstateerd. Hij werkt bij een toeleverancier voor de auto-industrie en blijkt geïnfecteerd na contact met een collega uit China die een cursus bij het bedrijf had gegeven. Veertien collega's en familieleden blijken ook besmet, maar door de patiënten en mensen uit hun omgeving - rond de 240 - snel te isoleren, blijft de schade in Beieren op dat moment beperkt.

De eerste grote uitbraak in Duitsland komt eind februari, in de regio Heinsberg (Noordrijn-Westfalen), vlakbij de Nederlandse grens. Een [47-jarige man](#), die plotseling ernstig ziek is geworden, blijkt het virus te hebben én kort daarvoor een carnavalsbijeenkomst met meer dan 300 mensen te hebben bezocht. Zij worden allemaal getest, scholen gaan uit voorzorg dicht, grote groepen mensen moeten in quarantaine. Het voorkomt niet dat veel mensen in de regio besmet raken.

In nauwelijks twee weken tijd verspreidt het virus zich over heel Duitsland, mede door wintersporters die het virus meenemen uit corona-brandhaarden in Oostenrijk en Italië. Op 10 maart hebben [alle Duitse deelstaten](#) besmettingen geconstateerd, al zijn de verschillen tussen de *Bundesländer* groot: dichtbevolkte gebieden in deelstaten als Noordrijn-Westfalen, Beieren en Baden-Württemberg worden *Corona-Hot-Spots*, in dunbevolkte regio's, vooral in Oost-Duitsland, zijn veel minder geïnfecteerden.

Op 9 maart worden de eerste coronadoden in Duitsland gemeld: een 89-jarige

vrouw uit Essen en een 78-jarige man uit Heinsberg bezwijken aan de ziekte die inmiddels covid-19 is genoemd.

School- en winkelsluitingen

Op 27 februari, kort na de uitbraak in Heinsberg, richt Duitsland een [landelijk crisisteam](#) in. De ministers van Binnenlandse Zaken en Gezondheid, Horst Seehofer en Jens Spahn, coördineren het corona-crisisbeleid, in samenwerking met het [Robert-Koch-Instituut](#) (RKI), verantwoordelijk voor ziektebestrijding en -preventie. Spahn en RKI-directeur Lothar Wieler worden, mede dankzij hun regelmatige persconferenties en vakkundige optreden, dé gezichten van het Duitse corona-crisisbeleid. Ook Christian Drosten, een gezaghebbende viroloog van de Berliner Charité met een [veelbeluisterde podcast](#), is een belangrijke stem in het coronadebat.

Kanselier Merkel [verschijnt op 11 maart](#) voor het eerst bij een van de persconferenties om de nieuwe coronamaatregelen toe te lichten. De regering adviseert bijeenkomsten met meer dan 1000 mensen niet door te laten gaan en ziekenhuizen moeten alle geplande operaties en ingrepen afzeggen om capaciteit vrij te hebben voor de coronapatiënten. Merkel reageert ook op het [hamsteren](#) van veel Duitsers, die massaal wc-papier, pasta en desinfectiemiddelen inslaan. De schappen in de winkels raken daardoor leeg. Ze noemt dat bedenkelijk. Later roept ze Duitsers op daarmee te stoppen. De WHO spreekt op 11 maart voor het eerst van een corona-pandemie.

Op 13 maart besluiten veertien van de zestien Duitse deelstaten hun scholen te sluiten

Op 13 maart besluiten veertien van de zestien Duitse deelstaten hun [scholen te sluiten](#). In Duitsland bepalen de deelstaten grotendeels hun eigen beleid, ook op het gebied van gezondheid en onderwijs. Het leidt ertoe dat de centrale overheid en de deelstaten besluiten om regelmatig met elkaar te overleggen om de maatregelen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. De Duitse voetbalcompetitie wordt [stilgelegd](#). Dat duurt tot 16 mei, als de eerste [Bundesliga-wedstrijden](#) weer worden gespeeld, al is het zonder publiek.

Kort daarna komen de eerste landelijke coronamaatregelen: op 16 maart [kondigt Merkel aan](#) dat winkels worden gesloten - alleen noodzakelijke dienstverleners als supermarkten, banken, apotheken, postkantoren en tankstations blijven open. Loodgieters en monteurs mogen ook blijven werken, maar bijeenkomsten in gebedshuizen, muziekscholen en busreizen worden verboden en dierentuinen en attractieparken, musea, seksclubs, gokhuizen en speeltuinen moeten dicht. Restaurants mogen alleen overdag open zijn.

Reis- en contactbeperkingen

Op diezelfde dag worden [strengere reisregels](#) van kracht: Duitsland raadt de eigen burgers alle niet noodzakelijke reizen strikt af en verbiedt toeristische overnachtingen voor iedereen. De grenzen met Oostenrijk, Zwitserland, Denemarken, Frankrijk en Luxemburg gaan dicht. Dit zijn landen die het RKI als risicogebieden heeft aangemerkt. Een uitzondering geldt voor goederen- en woonwerk-verkeer. De grenzen met deze landen blijven drie maanden gesloten. Eerste versoepelingen in de grenscontroles zijn er vanaf 15 mei, maar pas op 15 juni zijn alle grenzen weer open. De grens met Nederland wordt niet gesloten open, maar de controles worden daar geïntensiveerd.

Duitsland begint een grote [terughaalactie](#) voor gestrande toeristen. Een huzarenstuk: in totaal haalt het ministerie van Buitenlandse Zaken meer dan 200.000 Duitsers - en soms ook gestrande reizigers uit andere landen - uit de hele wereld op.

Kanselier Merkel licht de maatregelen in een [tv-toespraak](#) op 18 maart toe. Ze noemt de coronacrisis de grootste uitdaging sinds de Tweede Wereldoorlog en roept de Duitsers op tot discipline en solidariteit. Het Duitse beleid is erop gericht verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk in te dammen om te voorkomen dat het gezondheidssysteem overbelast raakt, [zegt ze](#). Het aantal coronabesmettingen en doden door covid-19 neemt eind maart en begin april snel toe. Op [24 maart](#) telt Duitsland meer dan 100 doden, op [31 maart](#) zijn het er meer dan 500 en op [3 april](#) meer dan 1000. Het aantal besmettingen ligt op 3 april op 79.696. Vooral in verzorgingshuizen grijpt het virus snel om zich heen en vallen veel doden.

De contactbeperkende maatregelen [kondigt Merkel op 22 maart](#) aan: mensen moeten contacten met anderen tot een absoluut minimum reduceren, legt de kanselier uit. Ze moeten 1,5 meter afstand houden en mogen in het openbaar alleen nog samenkomen met 1 persoon die niet tot het eigen huishouden hoort. Groepen mensen, binnen of buiten, zijn onacceptabel en de horeca wordt nu helemaal gesloten, alleen afhaal blijft mogelijk. Kappers en schoonheidssalons moeten ook dicht. Door de corona-maatregelen werken mensen zoveel mogelijk thuis, wat niet makkelijk is omdat kinderen door de schoolsluitingen ook thuis zijn.

Op 27 maart wordt het Infektionsschutzgesetz aangepast om de bondsregering meer bevoegdheden te geven bij de bestrijding van het virus

De corona-maatregelen grijpen diep in op het persoonlijke leven en de burgerrechten van mensen. Dat gebeurt op basis van het [Infektionsschutzgesetz](#), een wet die de deelstaatregeringen extra bevoegdheden geeft om infectieziekten en de verspreiding ervan tegen te gaan. De wet wordt op 27 maart met instemming van de Bondsdag aangepast om de bondsregering meer competenties te geven, zodat beter centraal crisismanagement mogelijk is. Op dezelfde dag stelt het parlement een [epidemische Lage von nationaler Tragweite](#) vast - ook *Epidemie-Fall* genoemd - een soort noodtoestand ten tijde van een epidemie. Die geeft het ministerie van Gezondheid tijdelijk meer bevoegdheden om maatregelen te nemen, die dan ook in alle deelstaten gelden.

Merkel benadrukt dat Duitsland alle vrijheidsbeperkende maatregelen weer terugdraait zodra het kan. "Als vrijheidslievende burger in 30 jaar Duitse eenheid mag ik natuurlijk zeggen: zodra de gezondheidssituatie het toelaat, keren we vanzelfsprekend weer terug naar het vrije leven dat we kennen", laat ze tijdens een [persconferentie op 6 april](#) weten.

Quarantaine-verordeningen

Voor Nederlanders moet dan een van de ingrijpendste Duitse coronamaatregelen nog komen. Op 10 april gaat in Duitsland een [quarantainemaatregel](#) in: iedereen die vanuit een ander land Duitsland binnenkomt, moet eerst twee weken in isolatie. Uitzonderingen gelden voor werk-, goederen- en transitverkeer en vaak ook voor mensen die een partner of kinderen over de grens willen bezoeken. Maar er zijn grote verschillen tussen de deelstaten, die zelf in hun reisverordeningen kunnen vastleggen hoe streng ze de quarantainemaatregel toepassen.

Nederlanders kunnen door de quarantainemaatregel feitelijk de grens niet meer over

De grens is daarmee officieel niet gesloten en er zijn ook alleen steekproefsgewijs controles, maar feitelijk kunnen veel mensen door de maatregel [de grens niet meer over](#).

De quarantainemaatregelen gelden - afhankelijk van de deelstaat - tot midden en eind mei. Maar daarna hebben Nederlanders - tot 15 juni, als vakanties in Duitsland weer zijn toegestaan - nog steeds een zwaarwegende reden nodig om naar Duitsland te mogen reizen. Daaronder vallen bijvoorbeeld wel bezoek aan partner of kinderen, maar vaak niet aan andere familie.

Mondkapjes

De strenge Duitse maatregelen hebben effect: het aantal geïnfecteerden en coronadoden in Duitsland lijkt procentueel gezien lager dan in andere Europese

landen. Duitsland telt op 18 juni 187.764 officiële covid-19-gevallen en 8856 doden. Rond de 174.100 zieken zijn genezen, volgens [cijfers van het Robert Koch Instituut](#). Het daadwerkelijke aantal ligt waarschijnlijk hoger, want alleen patiënten en overledenen die zijn getest, belanden in de statistieken. (Lees meer over de sterftcijfers in Duitsland bij [Deutschlandfunk](#) en het [Statistisches Bundesamt](#). Zie ook de [vergelijking tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen van Argos](#))

Vanaf eind april worden de Duitse coronamaatregelen stapsgewijs versoepeld, waarbij de regering en de deelstaten steeds twee weken bekijken wat het effect is op het aantal nieuwe infecties voor ze nieuwe versoepelingen aankondigen. De deelstaten voeren een [mondkapjesplicht](#) in voor winkels en het openbaar vervoer. Opvallend verschil met Nederland is dat in Duitsland de horeca eerder open mag dan de scholen. Vanwege de onduidelijkheid over de rol van kinderen als verspreiders van het virus (lees daarover meer [hier](#), [hier](#) en [hier](#)) zijn in veel deelstaten crèches en scholen nog steeds dicht. De afstandsmaatregelen - zoals de 1,5 meter en de *Maskenpflicht* - [blijven van kracht](#).

Testen en contactonderzoek

Belangrijke factoren bij het succesvol indammen van het virus lijken het [Duitse testbeleid](#) en het contactonderzoek te zijn. Vanaf het begin van de coronacrisis is Duitsland uitgebreid gaan testen. Er worden veel laagdrempelige testlocaties ingericht en er is voldoende materiaal. Iedereen die besmet is met het virus moet twee weken in quarantaine. Het is strafbaar als je dat niet doet. De *Gesundheitsämter* - de Duitse GGD's - weten het [contactonderzoek](#) verrassend snel op te schalen. Ook het RKI springt bij en neemt een paar honderd extra zogeheten *containment-scouts* aan. Zij gaan na met wie geïnfekteerden contact hebben gehad, zodat ook die mensen in quarantaine kunnen. Met de lancering van de [Corona-Warn-App](#) op 16 juni moet dat contactonderzoek behapbaar blijven. De app waarschuwt contacten automatisch.

Vanaf het begin van de crisis is Duitsland uitgebreid gaan testen en de *Gesundheitsämter* kunnen het contactonderzoek verrassend snel opschalen

Duitsland beschikt bovendien over een ruime hoeveelheid bedden op de intensive care. De capaciteit wordt snel en drastisch uitgebreid en er komt een landelijk register voor IC-bedden. Ook tijdens de piek van de epidemie zijn er genoeg bedden. Duitse ziekenhuizen nemen zelfs coronapatiënten op uit Frankrijk, Italië en Nederland, als daar de zorg overbelast raakt.

Door het vroege en vele testen en het ruim opgezette contactonderzoek heeft Duitsland een relatief goed overzicht van het aantal infecties en het verloop van

de corona-verspreiding. Overheidsinstanties kunnen lokaal ingrijpen en bijvoorbeeld mensen isoleren en bedrijven of scholen sluiten. Dat doen ze als er in een regio in een week meer dan 50 nieuwe besmettingen per 100.000 inwoners zijn. De afgelopen tijd zijn er meerdere lokale en regionale uitbraken geweest, bij een aantal [geloofsgemeenschappen](#), in een [restaurant](#) en bij [slachthuizen](#). Vooral de omstandigheden in slachterijen baren de overheid zorgen.

Economie stort in

Al deze maatregelen voorkomen niet dat de Duitse economie een keiharde klap krijgt. De autofabrieken worden korte tijd gesloten, niet op last van de regering, maar omdat de aanvoer en afzet niet meer functioneert. De regering schakelt de fabrikanten in om via hun contacten in China aan mondkapjes te komen.

De export valt door de coronapandemie weg, in april is de [Duitse export](#) meer dan 30 procent lager dan in dezelfde maand vorig jaar. [Economen verwachten](#) dat het bruto binnenlands product in 2020 6 tot 7 procent lager zal liggen dan in 2019 en voorspellen een krimp van de economie van wel 7 tot 10 procent. Het zijn inktzwarte cijfers en de klap die de economie nu te boven moet komen is veel harder dan die van de economische crisis van 2008-2009.

Economen voorspellen een krimp van de economie van wel 7 tot 10 procent

De Duitse regering komt in maart met een [eerste maatregelenpakket](#) met extra geld voor de ziekenhuizen en steunmaatregelen voor de economie. Er komt veel extra geld voor de financiering van arbeidstijdverkorting - die massaal wordt aangevraagd - en kleine bedrijven kunnen snel en simpel kredieten aanvragen. Grote bedrijven kunnen ook een beroep doen op de overheid en zelfs tijdelijke nationalisatie van bedrijven wordt mogelijk.

Voor de noodsteun is een herziene begroting nodig, waarvoor Duitsland extra schulden aan moet gaan. Daarvoor wordt het begrotingsevenwicht, vastgelegd in de grondwet, met toestemming van het parlement tijdelijk losgelaten. In juni volgt een voorstel voor een tweede herziene begroting: als het aan minister van Financiën Olaf Scholz ligt, gaat Duitsland [218,5 miljard euro aan nieuwe schulden](#) aan. Daarmee moet mede het economische stimuleringspakket van 130 miljard euro worden gefinancierd, dat de bondsregering begin juni voorstelt.

"We zitten in de moeilijkste economische situatie in de geschiedenis van de Bondsrepubliek", zegt Merkel bij de presentatie van de maatregelen. "We moeten alles doen om daar snel weer uit te komen." Dat de regering daar ver in gaat, blijkt als ze 9 miljard euro uittrekt om de zwaar getroffen luchtvaartmaatschappij

Lufthansa overeind te houden.

Opvallende elementen in het [Konjunkturpakket](#) zijn een tijdelijke verlaging van de btw, een eenmalige extra kinderbijslag, extra geld voor spoor- en busvervoer en extra financieringsmogelijkheden en belastingverlagingen voor zwaar getroffen sectoren. Ook maakt de regering 1 miljard euro vrij voor de cultuursector.

Protest tegen coronabeleid

Een opvallend verschil met Nederland is het protest in Duitsland tegen de coronamaatregelen. In mei gaan duizenden mensen in heel Duitsland de straat op om [tegen het regeringsbeleid te demonstreren](#). In eerste instantie beperkt zich het protest vooral tot een aantal extremistische splinterbewegingen die wilde complottheorieën aanhangen. Maar op grotere demonstraties in verschillende Duitse steden blijkt dat de protestbewegingen breder zijn. Op een demonstratie op 16 mei in Stuttgart zijn zowel de 'patriottische' Duitsland-vlaggen van de klassieke AfD-stemmer te zien, als regenboog-vlaggen met 'vrede' erop, die eerder van de Groenen bekend zijn. Tegenstanders van inenten lopen naast mensen die vinden dat de corona-maatregelen de democratische vrijheden inperken.

De demonstranten representeren een minderheid van de Duitse bevolking - uit peilingen blijkt dat driekwart van de Duitsers geen begrip voor de protesten heeft. Met de versoepelingen van de maatregelen neemt het protest af.

Het coronavirus heeft in Duitsland veel veranderd. Zo is het heilige begrotingsevenwicht losgelaten. En omdat mensen noodgedwongen thuis moeten werken, heeft digitalisering op de werkvloer een grote *boost* gekregen. In het [onderwijs](#) komt de digitalisering moeilijker op gang. In de digitaliseringsslag vormen de [slechte Duitse internetverbindingen](#) nog steeds een probleem (Zie ook: [actualiteitenprogramma Frontal 21 over thuiswerken in Duitsland](#)). Voor de economie zijn deze coronamaanden een ramp. De hoop is dat die zich vanaf 2021 zal herstellen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/38456/zes-maanden-corona-in-duitsland-een-overzicht>